

بسمه تعالی

وزارت نیرو

کمیته ملی آبیاری و زهکشی ایران

IRNCID

خبرنامه شماره ۲۶

NEWS LETTER

مرداد ۱۳۷۶ - Oct. - 1997

دوست محترم

انتخاب برادر ارجمند جناب آقای سید محمدخاتمی را به سمت ریاست جمهوری تبریک عرض کرده و آرزو مندیم همانگونه که این انتخاب اصلح از برکت عزم ملی، درایت و هوشیاری مسئولان با موفقیت صورت گرفت آثار خیر آن نیز در سایه این همبستگی به منصفه ظهور برسد.

امروزه همه جا سخن از اصلاح امور به دست مقام محترم ریاست جمهوری است و این کار به یاری پروردگار و در سایه همسویی و همدلی همه مسئولان، و همکاری مردم میسر خواهد بود.

کمیته ملی آبیاری و زهکشی ایران چندسالی است که تجدید حیات یافته و در این مدت با وجود دشواریها به توفیقات ارزشمندی دست یافته است و برای پیشبرد اهداف خود به بذل عنایت مقام ریاست جمهوری به این نهاد ملی نیاز دارد. به ویژه که کمیسیون بین المللی آبیاری و زهکشی، و به تبع آن، کمیته ملی ایران مشارکت هرچه فعالتر جوانان و زنان را در زمینه های مرتبط در دستورکار خود قرار داده است و برنامه اعلام شده مقام ریاست جمهوری، مبنی بر استفاده هرچه بیشتر از این دو قشر شریف، امیدواری ما را به توفیق این بخش از برنامه بیشتر می کند.

در رابطه با بحران آب در دنیا و در ایران از مقام محترم ریاست جمهوری انتظار دارد به این بخش از پروژه های عمرانی توجه بیشتری مبذول فرمایند به طوریکه خطوط اصلی این فعالیتها و حرکتها که در زمان ریاست جمهوری برادر ارجمند جناب آقای هاشمی رفسنجانی ترسیم شده است و در برنامه پنجساله دوم نیز پیش بینی گردیده است، پررنگتر، و با انسجام بیشتری تداوم یابد و

هفدهمین کنگره بین المللی آبیاری و زهکشی

هفدهمین کنگره بین المللی آبیاری و زهکشی از تاریخ ۲۰ لغایت ۳۰ شهریور ۱۳۷۸ در شهر غرناطه (Granada) اسپانیا تشکیل می شود. موضوعاتی که در این کنگره مورد بحث قرار می گیرند، در چارچوب دو پرسش اصلی، یک جلسه ویژه و یک سمپوزیوم عبارتند از:

پرسش ۴۸- آبیاری در شرایط کمبود آب: مدیریت نظامهای آبیاری و راهبردهایی برای بهینه کردن مصرف آب، تکنولوژیهای نوین برای صرفه جویی در مصرف آب آبیاری، مصرف توأمان آبهای سطحی و زیرزمینی، مسائل و مشکلات انتقال بین حوضه های آنها برای آبیاری.

پرسش ۴۹- نوسازی و ترمیم شبکه های آبیاری و زهکشی: ضوابط لازم برای آغاز ترمیم یا نوسازی نظامهای آبیاری و زهکشی، بهره گیری از ابداعات بخش خصوصی، چارچوبهای قانونی و نهادی، چگونگی ترویج فن آوریهای نوین در میان کشاورزان. جلسه ویژه - کاربرد پایدار منابع آب با کیفیت نامطلوب از منابع گوناگون و تأثیر آن در زیست بوم.

سمپوزیوم - کشاورزی آبی: محدودیتها و نقش آن در تأمین خواروبار، تنوع کشتها در آینده باتوجه به عوامل مختلف مانند بهای انرژی، نیروی انسانی، دستیابی به آب، بازارهای ملی و بین المللی، قیمت گذاری فرآورده های کشاورزی، امنیت غذایی و نقش سازمان تجارت جهانی.

دنباله دوست محترم

بر طرح‌های ملی نظیر توسعه روشهای آبیاری تحت فشار و به برنامه‌های بزرگ مقیاس در زمینه آب و آبیاری مثل مدیریت آب، کم آبیاری (که هدف آن استفاده بیشتر و بهینه از واحد آب است)، توسعه پایدار، حل مسائل حقوقی آب (تجدیدنظر در قوانین مربوط به آب)، مشارکتهای مردمی در شبکه‌های آبیاری و زهکشی، تحویل حجمی آب، تجدیدنظر در ضوابط نرخ‌گذاری آب، صدور سندهای رسمی برای حقابه‌ها، توجه ویژه به نیازهای مادی و معنوی کارشناسان و ایجاد انگیزه‌های لازم برای آنها، توجه به تحقیقات کاربردی، اعتلاء سطح کیفی آموزش دانش آب در دانشگاهها و غیره وزن و بهای بیشتری داده شود.

۶- مسائل اقتصادی، اجتماعی، جمعیتی و ...

۷- آبهای بین‌المللی، چهارچوب‌های قانونی، همکاری‌های بین‌المللی و ...

علاوه بر موضوع اصلی کنگره، برگزاری تعدادی نشست ویژه نیز پیش‌بینی شده که بعضی از موضوعات آن به شرح زیر می‌باشند:

- مدیریت آبهای بین‌المللی
- رابطه آب و مسائل مدیریت محیط زیست
- آب و تمدن
- رهنمودهایی برای مقابله با اثرات ناشی از خشکسالیها در قرن بیست و یکم
- مدیریت آب در شرایط کمبود و عدم اطمینان

نهمین کنگره جهانی آب

نهمین کنگره جهانی آب از تاریخ اول تا ششم سپتامبر ۱۹۹۷ توسط انجمن بین‌المللی منابع آب در شهر مونترآل کانادا برگزار می‌شود. در کنار این کنگره اولین نشست عمومی شورای جهانی آب و مشارکت جهانی آب نیز تشکیل خواهد شد. برگزار کنندگان دیگر این کنگره عبارتند از کمیسیون بین‌المللی آبیاری و زهکشی (ICID)، یونسکو، (UNEP) و انجمن بین‌المللی سد و نیروی برقابی.

موضوع اصلی کنگره "چشم‌انداز منابع آب برای قرن بیست و یکم، برخوردها و فرصت‌ها" می‌باشد. زیرموضوعهای مورد بحث در کنگره به شرح زیر می‌باشند:

- ۱- راه‌حل برخوردها و مکانیزم‌ها
- ۲- استراتژی و سیاستها برای پایداری منابع آب شیرین
- ۳- مدیریت منابع آب تحت شرایط سیل و کم آبی
- ۴- مسائل زیست‌محیطی و زیست بوم (اکوسیستم)
- ۵- افزایش آگاهی‌های عمومی در مورد مسائل آب

کنفرانس آب - محیط زیست : "مسائل نوین در آبیاری و زهکشی"

اولین کنفرانس بین منطقه‌ای آب - محیط زیست: "مسائل نوین در آبیاری و زهکشی" از تاریخ ۱۶ لغایت ۱۸ سپتامبر ۱۹۹۸ در شهر لیسبون پرتغال برگزار می‌شود. موضوعات اصلی مورد بحث کنفرانس به شرح زیر می‌باشند:

- مبارزه با آلودگی
  - مدیریت تقاضا
  - مبارزه با کمبود مزمن آب
  - مدیریت و جلوگیری از بحران
- خلاصه مقالات باید تا تاریخ ۳۰ نوامبر ۱۹۹۷ به آدرس زیر ارسال شود:

Portuguese National Committee of ICID
Instituto da Agua, AV. Almirante Gago
Coutinho, 30,1000 Lisboa, portugal.
FAX : 351-1-8473023, E mail : lenamar inag.Pt.

برگزاری نشست‌های آموزشی

در پی دعوتی که معاونت محترم وزیر نیرو در امور آب از

از اعتبارات مصوب طرحهای فوق در بودجه سالانه را با اعلام وزرای مسئول ... در اختیار بانک کشاورزی قرار دهد ... بانک کشاورزی موظف است از محل تلفیق منابع مذکور با منابع اعتباری سیستم بانکی ... مبادرت به ایجاد تسهیلات نماید."

اهداف

- بعلت محدودیت اعتبارات دولتی در ایجاد شبکه‌های آبیاری و زهکشی، طولانی بودن زمان ساخت شبکه‌ها و استفاده بهینه از منابع آب، جلب منابع مالی بیشتر برای تسریع در زمان ساخت و بهره‌برداری از اینگونه شبکه‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.
- ایجاد تشکلهای یا تعاونی‌های آب‌بران و واگذاری امور بهره‌برداری و نگهداری از شبکه‌ها به تشکلهای مردمی (بعنوان هدف حاشیه‌ای) و مشارکت دلسوزانه کشاورزان در نگهداری از شبکه بعنوان مالک و سرمایه‌گذار اولیه آن.

موفقیت‌های بدست آمده (عملکرد)

آنچه در پی می‌آید در واقع گزارش عملکرد "مشارکت مردمی" نیست بلکه هدف از آن آگاهی دادن به همکاران کمیته ملی آبیاری و زهکشی در مورد "وجود زمینه‌های مناسب برای تحقق امر مشارکت مردمی در ایجاد شبکه‌های آبیاری و زهکشی در کشور" می‌باشد.

از ابتدای برنامه تاکنون از بین طرحهای پیشنهادی ۹۸ طرح با اعتباری معادل ۴۸۷ میلیارد ریال و با سطح بالغ بر ۱۸۵ هزار هکتار به تصویب کمیته‌های مشترک مرکز و استانها رسیده است. از کل طرحهای مصوب ۳۱ طرح با اعتبار ۳۸۵ میلیارد ریال و با سطح ۱۴۵ هزار هکتار به تصویب کمیته مشترک مرکز و ۶۷ طرح با اعتباری معادل ۱۰۲ میلیارد ریال و سطح حدود ۴۰ هزار هکتار به تصویب کمیته مشترک استانها رسیده است.

تاکنون از کل طرحهای مصوب، ۳۱ طرح با اعتبار ۲۳۲ میلیارد ریال و سطح اراضی بالغ بر ۹۶ هزار هکتار پس از

آقای دکتر اسماعیل مالک از اساتید دانشگاه "یوتا امریکا" در خرداد ماه سال جاری بعمل آوردند، کمیته ملی آبیاری و زهکشی، اقدام به برگزاری کلاس‌های آموزشی و سخنرانی‌های علمی در زمینه استفاده از آب شور در کشاورزی نمود. در این ارتباط یک دوره کلاس آموزشی با حضور کارشناسان ارشد سازمان‌های آب منطقه‌ای به مدت ۳ روز در محل مهندسین مشاور جاماب برگزار گردید. به دنبال آن با برنامه‌ریزی و هماهنگی بعمل آمده، نشست‌های متعددی در زمینه فوق در دانشکده کشاورزی کرج، دانشکده محیط زیست تهران، مهندسین مشاور مهتاب قدس و جلسه گروه کار کشورهای با تنش آبی صورت گرفت.

مشارکت‌های مردمی در احداث شبکه‌های آبیاری و زهکشی

با وجود اینکه، امر مشارکت مردمی در ایجاد شبکه‌های آبیاری و زهکشی در قالب تبصره ۷۶ قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در آذرماه ۱۳۷۳ به تصویب مجلس شورای اسلامی و آئین‌نامه اجرائی آن در سال ۱۳۷۴ به تصویب هیئت محترم دولت رسیده است، نتایج عملی و راه‌کارهای مناسب در این ارتباط تاکنون برای دست‌اندرکاران شبکه‌های آبیاری و زهکشی بیان نشده است. از این‌رو چکیده‌ای از این فعالیت‌ها در اینجا ارائه می‌گردد.

در زیر خلاصه‌ای از تبصره مذکور و اهداف آن اشاره می‌شود، در شماره‌های بعدی، آئین‌نامه‌های اجرایی و راه‌کارهای عملی برای تحقق امر مشارکت مردمی ارائه می‌گردد.

تبصره ۷۶

"به منظور تسریع و جلب منابع بیشتر جهت سرمایه‌گذاری در اجرای طرحهای آب و خاک و ایجاد شبکه‌های آبیاری و زهکشی و ... دولت مکلف است حداکثر تا سقف ۳۰٪

لازم به ذکر است در برخی از مناطق نظیر استان خراسان استقبال از طرحهای تبصره ۷۶ به گونه‌ای بوده است که کشاورزان برای احداث سد مخزنی نیز علاوه بر مبادله قرارداد مشارکت مدنی برای بازپرداخت هزینه‌ها، درصدی از هزینه‌های طرح را به طور نقدی تقبل می‌کنند بطوریکه ۲ نمونه از طرحهای مصوب که به مرحله قرارداد رسیده‌اند طرحهای احداث سد مخزنی چری و زاوین کلات می‌باشد. مشخصات یکی از آنها به نام سد چری به شرح زیر است:

- هزینه کل اجرایی تمام شده: ۳۹۰۰ میلیون ریال که مبلغ ۶۰۰ میلیون ریال از تسهیلات تبصره ۷۶ بوده است.
- حجم مخزن: ۳/۶ میلیون مترمکعب
- طول سد: ۱۲۵ متر، عرض در تاج ۹ متر
- ارتفاع سد: ۳۰ متر
- رواناب متوسط سالانه: ۸/۷
- آب تنظیمی حداکثر: ۶ میلیون مترمکعب
- قطر لوله آبگیر: ۵۰۰ میلی متر
- سطح زیر کشت خالص: ۱۱۳۶ هکتار

مراجعه کشاورزان ذینفع به بانک کشاورزی به مرحله عقد مشارکت مدنی رسیده است و در مجموع بالغ بر ۱۴۸ میلیارد ریال پول به بانک‌های عامل حواله شده است. تا کنون متناسب با پیشرفت عملیات اجرایی بالغ بر ۴۹ میلیارد ریال توسط سازمانهای آب منطقه‌ای جذب شده است. از این ۳۱ طرح، ۱۵ طرح مصوب کمیته مشترک مرکز (عمدتاً پروژه‌های بزرگ) و با اعتبار بالغ بر ۲۰۴ میلیارد ریال و سطح زیر شبکه در حدود ۸۴ هزار هکتار و ۱۶ طرح با اعتباری در حدود ۲۸ میلیارد ریال، سطح زیرپوشش ۱۳ هزار هکتار مصوب کمیته مشترک استان‌ها بوده است.

لازم به یادآوری است از بین طرحهای مصوب ۱۶ طرح با اعتباری بالغ بر ۱۹۲ میلیارد ریال و اراضی حدود ۸۹ هزار هکتار دارای اعتبارات ملی می‌باشند. از بین طرحهای مذکور نیز ۱۱ طرح با اعتباری بالغ بر ۱۴۱ میلیارد ریال، به مرحله عقد مشارکت مدنی رسیده که با حواله شدن اعتبار لازم، افزون بر ۴۱ میلیارد ریال متناسب با پیشرفت عملیات اجرایی توسط سازمانهای آب منطقه‌ای جذب شده است (جدول زیر).

طرحهای اجرایی ملی که با استفاده از تسهیلات تبصره ۷۶ به عقد مشارکت مدنی منجر شده است. مبالغ: میلیون ریال

ردیف	نام طرح	محل اجرای طرح	مساحت هکتار	اعتبار مصوب	مبلغ حواله شده به بانک کشاورزی استانها	مبلغ جذب شده توسط سازمان	پیشرفت فیزیکی (درصد)
۱	شبکه آبیاری و زهکشی صوفی چای	بناب	۴۵۸۲	۲۲۱۹	۲۲۱۹	۱۸۰۰	۸۰
۲	پمپاژ شماره ۸ مغان	بيله سوار	۳۲۰۰	۱۱۱۲۹/۷	۵۷۰۰	-	تجهیزکارگاه
۳	شبکه آبیاری و زهکشی دشت زنگنه	ماکو	۴۵۰۰	۲۰۱۹۶	۱۱۳۸۸	۳۷۹۶	۳۶
۴	انتقال آب به دشت جرقویه	شهرضا	۳۸۲۲	۹۹۹۶	۹۹۹۶	۶۵۰۰	۶۵
۵	احداث کانالهای فرعی دشت مهبان	اصفهان	۱۱۰۰۰	۷۳۱۰	۷۳۱۰	۲۰۰۰	۳۰
۶	انتقال آب به دشت برخوار (کانال بل)	اصفهان	۹۰۰۰	۱۵۰۰۰	۶۳۰۰	-	۲۸
۷	شبکه آبیاری و زهکشی اراضی پایاب سد شهید یعقوبی	تربت حیدریه	۶۲۰۰	۱۲۹۶۲/۵	۶۲۶۶	۶۲۶۶	۳۵
۸	شبکه آبیاری و زهکشی جیرفت فاز ۱	جیرفت	۳۲۶۵	۱۵۷۱۲/۲	۱۵۰۹۱/۶۶	۷۰۰۰	۱۶/۵
۹	شبکه آبیاری و زهکشی درودزن	مرو دشت	۱۱۳۳۴	۱۵۸۳۰/۳	۵۲۹۹/۷	۵۲۷۸	۸۳
۱۰	شبکه آبیاری و زهکشی قوری چای	اردبیل	۲۲۰۰	۹۹۸/۵	۹۹۸/۵	۷۶۴	۱۰۰
۱۱	شبکه آبیاری و زهکشی دشت باهوکلان	چابهار	۶۰۰۰	۲۹۷۶۰	۲۹۷۶۰	۷۹۲۰	۳۵
	جمع		۶۵۱۰۳	۱۴۱۱۱۴/۲	۹۶۴۲۹/۸۶	۴۱۳۲۴	